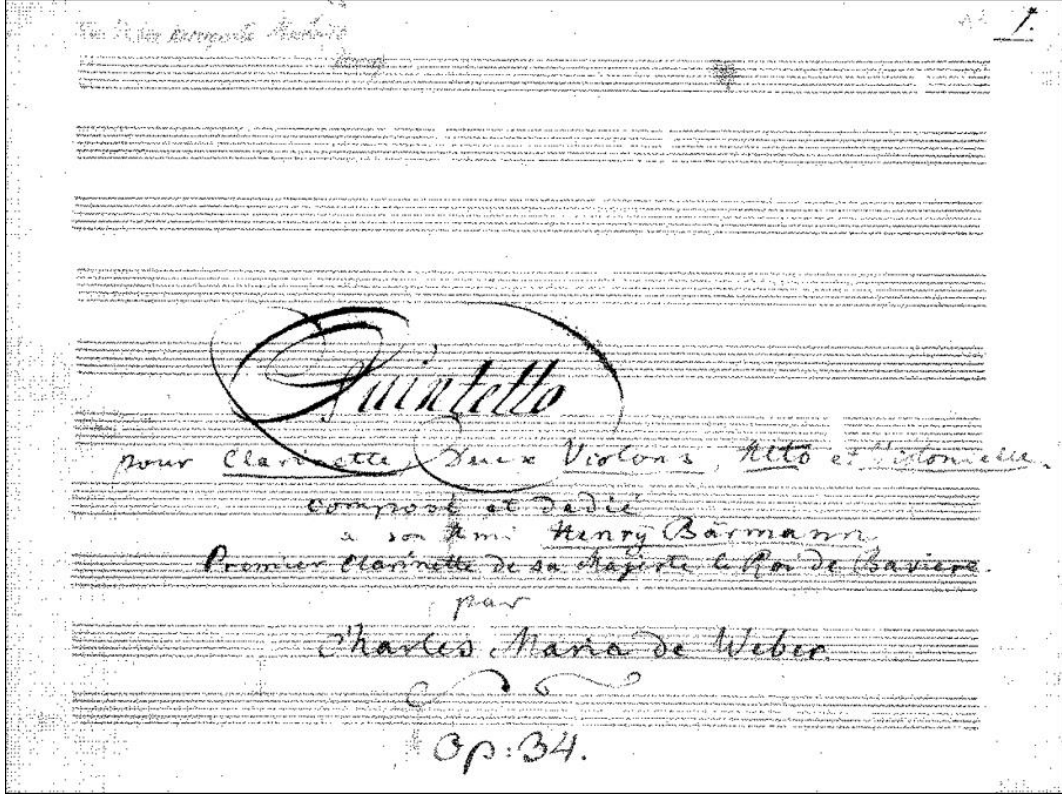

Klarinet ve Yaylı Çalgılar Dörtlüsü için Beşli, Si bemol Majör Op.34 (J182)

*Allegro *Fantasia (Adagio ma non troppo) *Menuetto: Capriccio (Presto-Trio) *Rondo (Allegro giocoso)

Mozart'ın da hayranlık duyduğu, Salzburg'da babasına orkestrada üfleme çalgılar, hele klarinet de olsa senfoninin ne kadar güzel etki yapacağını söyleyerek hayıflandığı günlerden sonra, 18.yüzyılın bitiminden itibaren bu çalgının duygusal tonu giderek aranır olmuş, hem orkestrada, hem de solo parçalarda klarinet önem kazanmıştı.

Alman romantizminin bestecilerinden Weber de tiyatro ile müzik arasında gidip gelen bir babanın oğlu olarak her şeyden önce müziğinde tiyatro tavrına önem vermişti. Bugün "Der Freischütz" operasının bestecisi olarak anımsanan Weber "Valse Davet" adlı eserinde bile tiyatroya bir açılış gözeterek, parlak, virtüöz ve gösterişli tavrıyla müziği sürdürmüştür.

Weber konser piyanisti olarak yaptığı yolculuklardan birinde, 1811'in Mart ve Ağustos ayları arasında Münih'te kaldığı sırada, kentşın Kraliyet Orkstrası'nın baş klarinetçisi Heinrich Barmann (1784-1847) ile tanıştı. Berlinli Marmann çağının en ünlü klarinet virtüözlerinden biriydi. Spohr, Mendelssohn gibi besteciler onun için besteler yapmışlardı. 24 yaşındaki Weber, onunla ikili olarak konser turnelerine çıktı. Onun arzusu üzerine klarineti içeren eserler yazdı. Konçertolardan sonra da, klarinet ve yaylı çalgılar dörtlüsü için bir beşliye başladı ama bunu uzun süre, dört yıl tamamlayamadı. Ancak ilk çalınından bir gün öce, 25 Ağustos 1815'te bitirdi. Bu eser de, diğerleri gibi Barmann'a ithaf edilmiştir.

Weber'in en iyi besteleri arasında yer alan Op.34 Si bemol Majör Klirnetli Beşli, canlı ve

hızlı kromatik pasajlarıyla klarinetin olanaklarını sonuna kadar zorlayan tarzda, Mozart'ın bu türdeki eserinden çok daha virtüöz yapıdadır ve bir oda müziğinden çok bir konçerto bölümü havasındadır.

Weber'in biyografisini yazan John Warrack eseri bir "Cep Konçertosu" olarak tanımlar. Dört bölümlü olan eserin 1.bölümü çabuk (allegro) tempoda akıcı yaylı çalgılar ezgisiyle başlar. Zarif ve romantik ezgi klarinetin gösterişli temasına yol açar. Eserin bu en uzun bölümünde ikinci tema, soyuncu (scherzando) karakterde klarinetin hızlı gösterisine olanak sağlar. Gelişim de giriş ile ilk tema üzerine kuruludur. Coda'da yaylı çalgılar yeniymiş gibi güçlü bir tema duyururlarsa da, bu da ilk temanın değişik bir şeklidir.

2.bölüm sol majör tonda, çok ağır olmayan (Adagio ma non troppo) tempoda, klarinetin bir konser aryası gibidir. Fantasia olarak adlandırılan bu tutkulu fantezi, Chopin'in Cenaze Marşı'nı anımsatan havada –çağın piyano sonatlarının ağır bölümü gibi- klarinete sonoritesinin güzelliğini sunma olanağı sağlar. Klarinet, oyuncu kontrastlar yaratan özgür bir armoniyle, uzun ezgisi yanında birkaç kromatik pasajla tekniğini de unutturmaz.

3.bölüm çok hızlı kapriçyo (Capriccio Presto) olarak tanımlanmış bir menüettir (Menuetto). ¾'lük dans tarzına uygun tempoda, klarinetin bir kırık akoruyla giren bölüm, çekici ses tekrarlarıyla, parlak akrobatik efektlerle süslenirken Mannheim ekolünün virtüöz etkisini de anımsatır. Trio bölmesi ise berrak, sakin, legatolu yorumuyla menüete güçlü bir kontrast oluşturur ve bölüm sonunda tekrarlanır.

4.bölüm 2/4'lük ölçüde, çabuk ve şakrak (allegro giocoso) tempoda bir rondodur. Rondonun A-B-A-C-A formuna uygun olarak –

Weber'in konçerto ve sonatlarının son bölümleri gibi – bir gösteri havasındadır. Esas A teması coşkuyla yükselen kadansın tepesindeki küçük süsten oluşur. B ve C kısımları ise yavaşça, sesin azaltılarak beliren kontrastıyla vurgulanır. Güneylileri tarantella'ya, kuzeylilerin polonez'e benzettikleri bölümün coda'sı klarinetin virtüöz gösterisiyle sona erdirilir. (Süre 24')

Kazım ÇAPACI